

A felvétel megtisztítása a hibás adatoktól, az interjúk egy részének megismételtetése, a gyanús adatok eltávolítása nem kerül be a köztudatba és nincs szó róla a végső publikációkban sem. A kutatók viszont pozitív jelnek tekintik, ha csalást leleplező módszereket használnak, míg a szélesebb közvélemény számára bármilyen adatgyűjtési probléma negatív színben tűnik fel. A jó hírnév megőrzéséhez az adatfelvételt végző ügynökségeknek önkéntes alapú megegyezést kellene kötni, hogy egyrészt teljes körű információval lássák el a kutatókat, másrészt pedig egy közös adatkutatási centrum garanciát nyújtana az adatvédelemre, figyelemmel a felvétel tartalmára és a résztvevő felekre. A közpénzből finanszírozott felvételekben csak azok vehetnének részt, akiket e centrum ajánlana. Minden e téren megvalósított fejlesztés növeli a bizalmat a kutatás alapját képező adatfelvételek iránt, aminek döntő szerepe van az empirikus társadalomtudományokban és az élet sok más területén.

Hajnal Béla

kandidátus, a Debreceni Egyetem habilitált
főiskolai tanára
E-mail: hajnal.bela@foh.unideb.hu

Geis, W. – Orth, A. K.:

A szakképzett munkaerőhiány pótlása nagyszámú menedékkérő bevándorlása idején

(Fachkräftesicherung durch Zuwanderung in Zeiten eines starken Flüchtlingszuzugs) WISTA – *Wirtschaft und Statistik, Sonderheft Arbeitsmarkt und Migration*. 2016. Nr. 7. Seite 93–102.

A nemzetközi vándorlás történetében 2015 csúcspontnak tekinthető Németországban, mivel a vándorlás egyenlege 1,04 millió fő pluszt mutatott fel. Ez a „nyereség” természetesen hatással volt a munkaerőpiacra is. Az újonnan

érkezett bevándorlók 71 százaléka a 20 és 64 év közötti korcsoportba tartozott, és így a keresőképes korú népesség száma is jelentősen nőtt. A Németországba érkező bevándorlók jelentős hányada menedékkérőként érkezett.

A menedékkérők csoportja jelentősen eltér a bevándorlók többi csoportjától, mivel Németországba való érkezésüket követő első három hónapban nem vállalhatnak munkát és utána is, egészen az ügyük pozitív elbírálásáig vagy 15 hónapig munkavállalási lehetőségük korlátozott. Ugyanakkor már közvetlenül megérkezésük után különböző szociális juttatásokban részesülhetnek, ezért tulajdonképpen nincsenek rászorulva arra, hogy munkát vállaljanak. Ennek következménye, hogy a menedékkérők megérkezésüket követően késéssel jelennek csak meg a munkaerőpiacon.

A 2015. év abból a szempontból is kiemelkedő, hogy az Európai Unió tagállamaiból szintén jelentős számban érkeztek bevándorlók Németországba, összesen 355 ezer fő. A német munkaerőpiac jelenleg nagyon jó lehetőségeket kínál a magasan képzettek számára, különösen a műszaki és az egészségügyi szakmákban nem tudnak a munkaadók nagy számban állásokat betölteni németországi születésű személyekkel, és ez a helyzet a jövőben demográfiai okból csak súlyosbodni fog.

Itt merülhet fel a kérdés, mennyire jól tudnak integrálódni a menedékkérők és az elismert menekültek a német munkaerőpiacon? Milyen mértékben járulhatnak hozzá a munkaerőhiány enyhítéséhez? Megérkezésüket követően a menedékkérők gyakran csak alacsony képzettségi szinttel rendelkeznek, ezért elhelyezkedésük szempontjából döntő jelentőségű, milyen gyorsan tudnak valamilyen magasabb képzettségi szintet elérni.

Magasan képzett munkavállalók harmadik országokból (tehát nem az EGT- [Európai Gazdasági Térség] tagállamokból) idáig csak viszonylag kis számban érkeztek Németor-

szágba, 2014-ben mindösszesen 27 000 fő magasan képzett külföldi munkavállaló kapott tartózkodásra jogosító engedélyt az országban. A németországi bevándorlást a menedékkérőkkel összefüggésben álló migrációs mozgások mellett a legnagyobb mértékben a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkezők mozgása jellemezte, de az Európai Unió tagállamaiból származó bevándorlók vándorlási potenciálja is véges, hiszen ezek az országok is alapvetően előregedő társadalmak, viszonylag kisszámú munkaképes korú népességgel.

Jelenleg elmondható a német munkaerőpiacról, hogy történelmi összehasonlításban rekordszámú munkaerő áll rendelkezésre. A keresőképes korú népesség aránya a teljes népességen belül egy évtized alatt, a 2004-től 2014-ig terjedő évtizedben, 53-ról 54 százalékra nőtt, köszönhetően a női és időskorú foglalkoztatottság növekedésének, mindemellett elmondható, hogy a keresőképes korú (20 és 64 év közötti) népesség teszi ki a teljes népesség 61 százalékát.

Ennek ellenére egy 2014. év elején készült felmérés szerint a német vállalkozások 50 százalékának nehézséget jelent felsőfokú képesítésű alkalmazottat találni, egyéb középfokú végzettségű munkatársak felvétele pedig már a vállalkozások 53 százalékának okoz gondot, egyéb alacsonyabb fokú képzettséggel rendelkező munkatársak felvétele a vállalkozások 51 százalékának jelent problémát. A külföldi munkaerő iránti kereslet nemcsak a magasan képzett munkavállalók esetében áll fenn, hanem alacsonyabb képzettségi szinteken is.

Jelentős munkaerőhiány mutatkozik az egészségügyi foglalkozások terén a képesítéssel rendelkező munkavállalók és a szakképzett betegápolók tekintetében, az iparban a szakképzett munkavállalók esetében és a szolgáltatóiparban is. Szintén munkaerőhiány van az építőiparban és a különböző biztonsági szol-

gáltatások terén. A munkaerőhiány mértéke különösen magas akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a munkáltatók csak a betöltetlen álláshelyek 57 százalékát jelentik a Német Szövetségi Munkaügyi Hivatalnak. A magasan képzett munkavállalók esetében különösen magas a nem bejelentett üres álláshelyek száma.

A német munkaerőpiac a legnagyobb arányban a különböző műszaki ágazatok és az egészségügy terén tudna külföldi munkaerőt alkalmazni. Az egészségügyi kisegítő foglalkozások területén ugyanakkor a külföldi munkavállalók esélyei korlátozottak, mivel itt egy meghirdetett álláshelyre 12 regisztrált munkanélküli jut.

Elmondható, hogy a német munkaerőpiac külföldi munkaerő iránti igénye a következő évtizedekben növekedni fog, mivel a népesség-előreszámítások szerint, ha nem lenne nemzetközi migráció, akkor a keresőképes korú népesség aránya (20–64 év közötti népesség) a 2014. évi teljes népesség 61 százalékáról 2034-re 52 százalékára csökkenne.

Az utóbbi időszakban Németországban is tapasztalt menekülthullám azt mutatta, hogy a menedékkérők és az elismert menekültek csak kis mértékben tudják a kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzetet javítani. A Német Szövetségi Migrációs és Menekültügyi Hivatal által 2016-ban készített kutatás szerint a megkérdezett menedékkérők 30 százaléka semmilyen vagy csak általános iskolai végzettséggel rendelkezik. (A felmérés során szíriai, albán, koszovói, iráni, afganisztáni, eritreai, szerb, pakisztáni, macedón és iraki menedékkérőket kérdeztek meg, akik 2015-ben terjesztettek elő menedékjogi kérelmet.) A négy legnépesebb kibocsátó országból származó (Afganisztán, Eritrea, Irak, Szíria) menedékkérők körében a munkanélküliek és melléktevékenységet folytatók (olyan munkavégzés, amit munkanélküliek végezhetnek heti maximum 15 órában és havi

maximum 400 euró juttatás ellenében) aránya 62 százalék, összehasonlításképpen a teljes népesség körében ez az arány csupán 8,6 százalék (ún. pszeudo munkanélküliség).

2016 márciusában a négy legnagyobb kibocsátó országból származó munkanélküli menedékkérők 84 százaléka semmilyen szakképesítéssel nem rendelkezett, ebből az következik, hogy a menedékkérők munkaerő-piaci elhelyezkedési esélyükön legnagyobb mértékben a tanulással tudnának javítani. Ebben előnyükre szolgál fiatal életkoruk, hiszen a menedékkérők 31 százaléka 2015-ben fiatalok voltak, 50 százaléka pedig 18 és 34 év közötti. Ha ezek a menedékkérők Németországban valamilyen képesítést szereznek, akkor az egyben azt is jelenti, hogy bejutásuk a német munkaerőpiacra – a tanulók miatt – jelentős késéssel fog járni.

A legalább öt éve az országban tartózkodó menekültek foglalkoztatottsági aránya 50 százalék volt, ami a teljes népesség foglalkoztatottsági rátája alatt mozgott, majd 15 év elteltével a foglalkoztatottsági arányuk 70 százalékra növekedett. Mindez egyben azt is jelenti, hogy a menekültek hosszú távon befolyásolhatják pozitívan a német munkaerőpiacot.

A német gazdaság munkaerőigényét azonban a menedékkérők és az elismert menekültek sem fogják tudni kielégíteni, ezért az országnak más munkaerőforrás irányában is nyitottnak kell lennie, erre legkézenfekvőbb megoldást az EU-tagállamokból érkező bevándorlók jelenthetnek. Németországba 2014-ben 304 ezer fő bevándorló érkezett az EGT-tagállamokból, a következő években számuk csökkenésére lehet számítani, mivel a migrációs potenciállal rendelkező népesség többsége már feltételezhetően elhagyta ezeket az országokat, ahol a demográfiai átmenet romló mutatói szintén jelentkeznek, így az innen érkezők sem jelenthetnek hosszú távú megoldást a német munkaerőpiac kedvezőtlen helyzetére.

Németországnak ezért a harmadik országok felé is nyitottnak kell lennie. A munkaerőt vonzó képességet tekintve Németország ugyanakkor rosszabb helyzetben van, mint az angolszász országok, mivel a német nyelv ismerete világszerte háttérben van az angol nyelv ismerete mögött.

Az utóbbi időszak jelentős számú menedékkérője nem jelent megoldást a német gazdaság munkaerőhiányára, ezért Németországnak más bevándorlási formákkal is számolnia kell, hosszú távon a menedékkérők és az elismert menekültek nem járulnak hozzá a német munkaerőpiac erőforrásigényének biztosításához.

Urbán Ferenc,

a KSH vezető tanácsosa

E-mail: Ferenc.Urban@ksh.hu

Élo, I. T. – Frankenberg, E. – Gansey, R. – Thomas, D.:

Afrikaiak az Egyesült Államok munkaerőpiacán

(Africans in the American Labor Market.) – *Demography*. 2015. Vol. 52. No. 5. pp. 1513–1542.

Az Egyesült Államokban az 1930-as évek óta folyamatosan nő az Afrikából érkező migránsok száma. Az ACS (American community survey – Amerikai közösségi felmérés) 2011. évi adatai szerint a felvétel idején 1,7 millió afrikai születésű bevándorló élt az Államokban, ami a teljes nem amerikai születésű populáció 4 százalékát tette ki. Az afrikaiak XX. századi bevándorlása a gazdasági válság időszakát jellemző visszaesést követően exponenciálisan nőtt, a növekedés üteme mintegy duplája volt az Ázsiából érkezőkének, és az ott élő, Afrikából érkező migránsok számát tekintve az Egyesült Államok 2010-ben – Franciaország és Szaúd-Arábia után – a harmadik helyen állt az országok sorában. A